

projednávací tuto pozůstalost, vyloučí, věren předpisu § 26 nesp. patentu, substituční podstatu z pozůstalosti té. O tom, že tu je substituce, doví se z lustra knihovního majetku předního dědice. Jmění to pak resp. další řízení o něm postoupí soudu, projednavšímu kdysi pozůstalost po původním testátorovi. Ježto řízení pozůstalostní je ovládáno zásadou oficiální, nemůže ani onen, ani tento soud vyčkávatí nějakou žalobu, nýbrž postupuje z úřední moci, t. j. první postoupí spis o podstatě té soudu tomuto, tento pak vyžve účastníky k projednání, nařídí projednací rok a dále rozvíjí řízení až k odevzdání pozůstalosti.

Považujeme tedy pro svěrenské nástupnictví za doloženo, že po smrti předního dědice nespadá substituční jmění do jeho pozůstalosti, nýbrž vydá se poddědici, a to z úřední moci prostřednictvím soudu, jenž projednal původní pozůstalost po testátorovi.

Ovšem nyní jde o to, zda obdobný postup přijmeme i pro osobu oprávněnou z omezení na způsob svěrenského nástupnictví ve smyslu § 11 prov. nař. z 28. února 1909, č. 3 Věst. min. sprav. pro obor rolnického dědického práva českého podle § 14 č. z. z., č. 68/1908, tedy pro případ řešený v rozhodnutí nejvyššího soudu č. 17.779 úřední sbírky.

Především jistě není bez významu, že omezení to se v uvedeném nařízení nazývá omezením na způsob svěrenského nástupnictví (fideikomisární substituce). Již to podporuje názor, že co do právních účinků jest usouditi na obdobu účinků, spojených s takovou substitucí, arci pokud povahou věci to není vyloučeno.

Také skutečně se přijímá v praxi tento názor a výslovně se praví, že smluvní čekatelství na rolnický statek má účinek svěrenského náhradnictví (rozh. Gl. U. 11.180, 12.084, 12.815, Vážného sb. č. 4699). Rozhodnutí téže sbírky č. 6481 sice uvádí, že omezení naše není pravou fideikomisární substitucí, leč přesto zamítá žalobu přejatelovu na výmaz poznámky fideikomisární substituce.

Také celá judikatura o otázce, jak lze vésti exekuci na nemovitost, stíženou omezením vlastnickova práva podle § 11 cit. min. nař. nerozlišuje, že nejde o pravé svěrenské nástupnictví, nýbrž rozhoduje zcela shodně.

Bylo by tedy se ptáti jediné, zda právě pro naši otázku, t. j. v jakém řízení jest uplatniti nárok fideikomisařův na vydání substitučního jmění, není překážek obdobě skutečné fideikomisární substituce. A tu se právě projevuje, že nejvyšší soud šel v rozhodnutí č. 17.779 úř. sb. přes svůj úkol. Neboť jistě není na místě, aby se osoba oprávněná z omezení podle § 11 cit. min. nař. přihlašovala za dědice v pozůstalosti po předním dědici, nemajíc tu právního důvodu (titulu) dědického. Leč totéž platí při skutečném svěrenském nástupnictví a nejvyšší soud proto nepotřeboval pro odůvodnění svého zamítavého hlediska se uchýlovati k argumentu, že tu nejde o takové nástupnictví. Neboť marně se ptáme, co by obdobě bránilo: poddédic není dědicem přejatelovým, ale při skutečném svěrenském nástupnictví není také dědicem předního dědice (fiduciáře). Proto se s ním neprojednává v pozůstalosti tohoto, nýbrž se mu vydá substituční jmění, jak již řečeno, soudem projednavším původní pozůstalost, a to z úřední moci cestou nespornou; není-li třeba nutiti do zbytečného sporu skutečného svěrenského náhradníka, není třeba tak činiti ani při osobě oprávněné z omezení podle § 11 cit. min. nař. na

způsob takového nástupnictví. Alespoň tak daleko jde jistě obdoba, plynoucí, jak již řečeno, z onoho označení.

K tomu přistupuje podle našeho názoru ještě další důvod, který naopak právě při osobách oprávněných podle § 11 cit. min. nař. ještě spíše svědčí o zbytečnosti sporu, než při vlastním svěrenském nástupnictví. Neboť působí-li určité rozpaky názor, že se má vydati substituční jmění poddědici, jenž se případně ještě ani k pozůstalosti (po původním testátorovi) nepřihlásil — a mnozí nevyžadují od poddědice přihlášku dědickou (K r č m á ř l. c., str. 91, R i n t e l e n l. c., str. 80) — odpadají takové pochybnosti při omezení podle § 11 min. nař. z 28. února 1909, č. 3 Věst. min. sprav. Neboť, aby uzavřel dohodu o takovém omezení, anebo bylo omezení to nařízeno soudem ve smyslu § 14 č. z. z., č. 68/1908, vyžaduje se nesporně, aby osoba z omezení toho oprávněná se přihlásila k pozůstalosti. Jde o děti zůstavitelovy, tedy jeho zákonné dědice. Jde-li pak o posloupnost testamentární, pak bude svěrenské nástupnictví nařízeno v závěti a tedy půjde vlastně o pravé takové nástupnictví podle §§ násl. obč. zákona a nikoli pouze o omezení na jeho způsob podle cit. nařízení. Přikloníme se arci spíše i tu k názoru, jenž požaduje dědickou přihlášku poddědicovu v úvaze, že podle našeho práva nelze nikomu v pozůstalosti nic nutiti, jak jsme již naznačili v „Rolnickém dědickém právu“, str. 63 (shodně patrně A n d e r s l. c., str. 85).

Konečně snad bylo by k odůvodnění rozhodnutí č. 17.779 úř. sbírky dodati, pokud se tam dovolává nejvyšší soud rozhodnutí č. 10.538 sbírky Vážného: Tam šlo o případ jiný, kde post casum substitutionis nemělo dojiti prostě k vydání substituční podstaty poddědici, nýbrž mělo se přednímu dědici dostati určitých výhod (výměnku, ceny za usedlost atd.) a tu skutečně nezbylo, než neshodu o modalitách převodu inter viros řešiti sporem. Ale tím není řečeno nic pro případ pravidelný, kdy skutečně nastává obdoba předpisů, platných pro svěrenské nástupnictví (fideikomisární substituci).

Také nebylo by patrně možno nic vytěžiti ze zásady, plynoucí z § 1 zákona č. 100/31 Sb., že totiž nesporným řízením lze rozhodnouti než věci výslovně tam přikázané, vyslovené nejvyšším soudem v rozh. č. j. R I 1160/36. Neboť naše otázka náleží do řízení pozůstalostního a to je celé zahrnuto do řízení nesporného, jak bylo upozorněno v „Rolnickém právu dědickém“ str. 61 a jak výslovně rozhodl nejvyšší soud právě v nedávné době (rozh. č. 16.403 úř. sbírky).

Několik zajímavých rozhodnutí.

Z Bohuslavovy sbírky nálezů nejvyššího správního soudu se svolením JUDr. V. Tomsy, právnického vydavatelství v Praze vybral JUDr. Josef Možuta.
(Věci finanční — r. 1940.)

9726.

D a ň d a r o v a c í: I. Dani darovací podle § 30, cís. nař. č. 278/1915 ve znění § 1 písm. b) zák. č. 337/1921 — pokud samo nestanoví výjimek — je podrobena v zásadě každé právní jednání, jímž strana

jedna poskytuje straně druhé nějaké majetkové právo zcela nebo z části bezúplatně, t. j. bez jakéhokoli protiplnění nebo bez protiplnění ekvivalentního. — II. Na věnování, poskytnuté rodiči dceři — byť i bylo označeno jako věno —, lze užití § 31, č. 1 cís. nař. č. 278/1915 ve znění zák. č. 337/1921 jen tehdy, bylo-li věnování takové poskytnuto rodiči výslovně nebo za okolností, vylučujících každou pochybnost, se zřetelem na nadcházející manželský sňatek. — III. Pod ustanovení § 788 o. z. o. o započitatelnosti do povinného dílu nespadá, co otec dal dceři k založení samostatné existence; nespadá proto také věnování toho druhu pod ustanovení § 31, č. 1 cís. nař. č. 278/1915 ve znění zák. č. 337/1921. — IV. Pro nárok dítěte vůči rodičům na plnění zákonné alimentární povinnosti a tudíž i pro tuto povinnost rodičů vůči dítěti je zcela lhostejno, zda dítě své existenční potřeby může uspokojit jen z výnosu svého majetku, či zda k tomu cíli by bylo nuceno sáhnouti i na podstatu.

(Nález z 26. ledna 1940, č. 5093/38-2.)

9734.

D a ň d ě d i c k á: I. Průkazem pohledávky advokáta, jehož, pokud jde o průkaz pozůstalostních pasiv podle § 21, odst. 1., č. 3 min. nař. č. 397/1915, dlužno považovati za živnostníka, jako pozůstalostní srážky jest ověřený výpis z jeho řádně vedené palmární knihy, nikoliv jen palmární účet. — II. Doklad, označený „účet odměn a výloh v záležitostech právních“ a opatřený soudní ověřovací doložkou, že opis tento souhlasí doslovně s prvopisem, nelze uznati za výpis z řádně vedené palmární knihy advokáta ve smyslu § 21, odst. 1., č. 3 min. nař. č. 397/1915. — III. Je věcí dědiců, aby veškeré uplatňované srážky pozůstalostní prokázali doklady, jaké pro důkaz srážek těch podle jejich povahy vyžadují ustanovení §§ 21 až 25 prov. nař. č. 397/1915; úřad dávky dědické vyměřující není ani povinen je k tomu vyzývat nebo k doplnění dokladů nedostačujících vybízeti, ani sám doklady takové opatřovati, ani nemusí, ba ani nemůže hleděti k průkazům, jež cit. předpisům §§ 21 až 95 neodpovídají. — IV. Nebyl-li stranou předložen úřadu o pozůstalostním dluhu některý z dokladů, uvedených pod č. 1, 2, 3 a 6, odst. 1 § 21 min. nař. číslo 397/1915 nelze použití analogicky ustanovení odst. 2. téhož paragrafu.

(Nález z 2. února 1940, č. 3702/38-2.)

9735.

P o p l a t e k l i s t i n n ý: I. Smlouvu o darování pro případ smrti nelze jen proto, že byla uzavřena mezi manžely, kvalifikovati bez dalšího jako smlouvu manželskou podle § 1217 o. z. o. — II. Smlouvu, uzavřenou mezi manžely jako spoluvlastníky domu ve formě notářského spisu, kterou jeden druhému daroval na případ své smrti svoji spoluvlastnickou polovici domu s podmínkou, že jej druhý manžel přežije, a současně se vzdal práva toto darování odvolati nebo zrušiti, nelze posuzovati ani jako manželskou smlouvu podle § 1217 o. z. o., ani jako dědickou smlouvu podle § 1249 o. z. o.

(Nález z 2. února 1940, č. 4808/38-2.)

9773.

P o p l a t e k z e s m l o u v y s p o l e č e n s k é: I. Okolnost, že nebylo knihovní vlastnictví ideální částí nemovitostí, vnesených společníky do společnosti, knihovně převedeno na společnost, nepadá s hlediska práva poplatkového vzhledem k ustanovení § 1, lit. A, č. 1. popl. zák. na váhu. — II. Byly-li do veřejné obchodní společnosti vneseny nemovitosti v určité hodnotě, jde vzhledem k presumci čl. 91 o. z. o. o zpoplatnění převodu těchto nemovitostí na společnost jakožto subjekt nový, tedy nikoli o převod na jednotlivé společníky mezi sebou; příbuzenský, resp. rodinný vztah jednotlivých společníků mezi sebou je pro obor poplatkového práva nerozhodný.

(Nález ze 16. března 1940, č. 5469/38-4.)

9794.

D a ň d a r o v a c í: Listinu, v níž se rodiče vůči dceři zavazují dotální povinností, soudem určenou, splniti určitým způsobem, je pokládati za listinu, dosvědčující zřízení věna (§ 30, odst. 2. cís. nař. č. 278/1915).

(Nález ze 4. dubna 1940, č. 361/38-2.)

9835.

P o z e m k o v ý k a t a s t r. — Ř i z e n í s p r á v n í: O námitkách, jež spoluvlastelka parcely podala proti sepsání ohlašovacího archu měřickým úřadem a proti jeho provedení v katastrálních operátech, čímž zápis v pozemkovém katastru byl uveden na stav, který byl před změnou, provedenou na podkladě dřívějšího ohlašovacího archu, rozhoduje finanční úřad II. stolice s konečnou platností; při tom jest oprávněn řešiti projudiciálně otázku, kdo je držitelem sporné části pozemkové parcely.

(Nález ze 17. května 1940, č. 315/39-5.)

9862.

P o p l a t e k n e m o v i t o s t n í — s n í ž e n í: Podmínkou přiznání snížené sazby nemovitostního poplatku podle § 1, odst. 1., písm. a) zák. č. 178/1937 Sb. jest, aby nový vlastník nabyté nemovitosti ihned sám vzdělával a měl možnost a úmysl tak činiti a aby, pokud jde o budovy, ihned jich také sám alespoň z části užíval.

(Nález ze 7. června 1940, č. 6839/36-6.)

D ů v o d y: V rekursu proti poplatku, předepsanému pod p. . . z převodu nemovitostí, domáhala se st-lka snížené sazby podle § 1, odst. 2. list. a) zák. č. 178/1937 Sb., poněvadž jde o převod zemědělství věnovaného pozemku a budovy, které bude nabyvatelka stejným způsobem obdělávat, resp. obývat, jak to činila prodávatelka — st-lčina matka A. D.

Nař. rozhodnutím byl tento rekurs zamítnut s odůvodněním: „Výhodné sazby převodního poplatku podle § 1 zák. č. 178/1937 Sb. požívají převody pozemků vlastnoručně dosavadním vlastníkem, třeba i za po-

moci jiných pracovníků obdělávaných a budov obývaných výlučně nebo převážně vlastníkem, bude-li nabyvatel nemovitosti stejným způsobem obdělávati resp. obývati. Třebaže prodávatelka zcizených nemovitostí shora zmíněným způsobem užívala, nelze kupní smlouvě přiznati zvýhodnění sazby převodního poplatku, jelikož prodávatelka vyhradila si pro sebe doživotní požívání a užívání nemovitostí. Tím jest tedy vyloučeno splnění zákonných předpokladů na vaší straně a právem vám byl vyměřen převodní poplatek podle § 2, lit. a) zák. č. 31/1920 Sb. se zákonnými úroky z prodlení podle zák. č. 65/1933 Sb.“

Stížnost na toto rozhodnutí zastává názor, že, i když prodávatelka si vyhradila pro sebe užívání a požívání nemovitostí, nemůže býti tato okolnost překážkou použití ustanovení zák. č. 178/1937 Sb. o zvýhodněných sazbách, neboť výhrada ta má v daném případě povahu výměnku, při čemž záleží na tom, jakého obsahu a rozsahu jest výměnek. Kupitelka bude, až požívací právo zanikne, užívati nemovitostí stejným způsobem jako prodávatelka a nerozhoduje ta okolnost, že toto užívání jest oddalováno a neshoduje se časově s uzavřením tržové smlouvy, neboť stačí, že užívání, případně obývání nemovitostí stejným způsobem u kupitelky bude následovati bezprostředně po zániku užívání a požívání prodávatelky.

Vývodům stížnosti nelze přisvědčiti.

Podle § 1, odst. 1., písm. a) zák. č. 178/1937 Sb. platí snížená sazba nemovitostního poplatku tam uvedená při převezech pozemků věnovaných zemědělství, které vzdělávají vlastníci nebo jeho rodina sami, třeba i za pomoci jiných pracovníků, nebo kterých tito nevzdělávají jen proto, že byla na tyto pozemky uvalena exekuce, že vlastníci je pod poručenictvím nebo opatrovnictvím nebo že na jeho jmění byl prohlášen konkurs, jakož i při převezech budov k takovým pozemkům hospodářsky patřících, kterých užívá zcela nebo z části vlastníci, jestliže jde mezi jiným o převod — jak tomu je v daném případě — s rodičů na děti a budou-li nabyvatelé tyto nemovitosti stejným způsobem vzdělávati nebo jich užívati, ať jde o převody záplatné nebo bezplatné.

Z tohoto ustanovení, které, ježto jde o ustanovení výjimečné, nutno v souhlasu s konstantní judikaturou tohoto soudu (srovn. na př. násl. Boh. F 5240/30) vykládati striktně, plyne, že předpokladem pro uvedení snížené sazby na straně nabyvatelově je, že nabyvatel bude nabyté nemovitosti vzdělávati sám (za pomoci rodiny a i jiných pracovníků) a bude jich sám, budov aspoň z části, užívati. Dále však plyne z onoho ustanovení, že podmínky pro přiznání snížené sazby musí tu býti v době uzavření příslušné smlouvy o převezech nemovitostí, neboť slova: „budou-li nabyvatelé tyto nemovitosti stejným způsobem vzdělávati nebo jich užívati“ nelze po názoru soudu vykládati jinak, než tak, že předpokladem pro dosažení snížené sazby je, aby nový vlastník nabyté nemovitosti ihned sám vzdělával a měl možnost a úmysl tak činiti a aby, pokud jde o budovy, aspoň z části jich ihned také sám užíval.

Že tyto předpoklady jsou v daném případě splněny u stěžující si nabyvatelky, stížnost netvrdí, naopak připouští, že nemovitosti, o něž jde, vzdělává a jich,

a to i domku, zcela užívá dřívější majitelka v důsledku požívacího a užívacího práva, které si při prodeji vyhradila. Ale pak není splněn předpoklad, na který zákon sníženou sazbu podle § 1, odst. 1., lit. a) víže, i když se připustilo, že právo doživotního požívání a užívání postoupených nemovitostí, vyhrazené pro prodávatelku, má povahu výměnku, jak se snaží dovoditi stížnost; neboť předpoklad § 1, odst. 1., písm. a) cit. zák. nebyl by zajisté splněn ani tehdy, kdyby neužívání a neobdělávání nemovitostí novým majitelem mělo svůj důvod v plnění výměnku. Poněvadž pak i další stanovisko stížnosti, že totiž s hlediska cit. zák. ustanovení stačí, že užívání, případně obývání nemovitostí u kupitelky bude následovati bezprostředně po zániku užívání a požívání prodávatelky, je vzhledem k tomu, co bylo výše řečeno, mylné, nezbylo, než zamítnouti stížnost v celém jejím rozsahu.

(P o z n á m k a: Toto rozhodnutí otiskujeme v celém rozsahu, aby bylo jasné, kam někdy vede t. zv. „striktní výklad“ — ponechávající zcela bez povšimnutí a zhodnocení ratio legis. Zák. č. 178/37 má povahu právní normy s tendencí sociální: poskytnouti úlevy malým a středním zemědělcům a majitelům domků. Výhrady výměnku a služebnosti požívání nahrazující nebo doplňující starobní zaopatření odstupitelů, zejména rodičů, jest v našich poměrech běžným zjevem. Není pochybnosti o tom, že zákonodárce tyto notoricky známé skutečnosti vzal v úvahu a nemínil nastupitelům odpírati poplatkové úlevy, zvláště když jde jinak z kontextu právního jednání najevo, že nastupitelé jsou výkonní zemědělci.)

Považujeme proto citované rozhodnutí za pochybené a postrádající jakéhokoliv pochopení pro výklad zákona se zřetelem na pohnutky, jimiž bylo zákonné ustanovení vyvoláno. Každý, i tak zvaný striktní výklad, má býti ovlivňován zásadou: Právo jest to, co národu prospívá, co národu škodí, jest bezprávi.)

ZE DNE

Úmrtí. Krátce před vánočními svátky došla neočekávaná a smutná zpráva o úmrtí notáře Františka Vincence ze Skutče. Odešel náhle z našeho kruhu v poměrně mladém věku 48 let. Dne 21. prosince 1940 rozloučil se s životem dobrý člověk, oblíbený jak u svých kolegů, tak i své klientely.

Čest budiž zachována jeho památce!

*

U příležitosti změny roku dostalo se mi dlouhé řady novoročních přání od kolegů notářů i kandidátů notářství.

Plně zaměstnán na sklonku roku stavovskými věcmi nemohl jsem všechny tyto velmi mně milé projevy jednotlivě zodpovědět. Odpovědi jen na některé z nich mohly by pak se dotknouti těch, jimž odpověděno býti nemohlo.

Prosím proto touto cestou všechny kolegy, kteří si na mne přátelsky vzpomněli, aby přijali výraz mého opravdového díky na tyto vzpomínky, k němuž připojuji — poněkud opožděné, ale stejně přátelské vzájemné přání štěstí a zdaru v novém roce.

V Praze-Žižkově, v lednu 1941.

Dr. Jaroslav Ponec